

Ida-Virumaa Loomemajandus- keskus

Kontseptsioon
keskuse loomiseks

Valminud Ida-Viru Maavalitsuse tellimusel
detsembris 2014

Koostanud Creativity Lab OÜ
www.creativitylab.ee

SISSEJUHATUS

LÜHIKOKKUVÕTE	3
TEGEVUSKESKKONNA KIRJELDUS	4
SIHTGRUPID JA KOOSTÖÖPARTNERID	14
ORGANISATSIOONI KIRJELDUS	17
PAKUTAVAD TEENUSED JA KAVANDATAVAD TEGEVUSED	23
TEGEVUSE JÄTKUSUUTLIKKUS	29
RISKIANALÜÜS	31
FINANTSANALÜÜS	32

1.

LÜHIKOKKUVÕTE

Creativity Lab OÜ analüüsis Ida-Viru Maavalitsuse tellimusel Ida-Virumaale loomemajanduse arenduskeskuse asutamise võimalikkust ja koostas kontseptsiooni, milles hinnatakse loomemajanduse olukorda maakonnas, potentsiaalsete sihtgruppide vajadusi, keskuse võimalikke tegutsemismudeleid, koostööpartnerite võrgustikku ja teisi keskuse loomisega vahetult seotud küsimusi.

Loomemajandus on majandusvaldkond, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel ning mis on võimeline looma heaolu ja töökohti läbi intellektuaalse omandi loomise ja kasutamise.¹

Kontseptsiooni koostamisel lähtuti maavalitsuse korraldatud ümarlaudade kokkuvõtetest ja küsitluste tulemustest, töötati läbi maakondlikud ja riiklikud strateegiadokumendid ning loomemajanduse kaardistuste ja uuringute tulemused, analüüsiti nii teiste Eestis tegutsevate keskuste toimimismudeleid kui teiste riikide praktikaid. Samuti korraldati üks seminari vormis fookusgrupp, mille jooksul tutvustati osapooltele esialgseid tulemusi ja peamisi kontseptsiooni valikukohti ning arutati eri tulevikustsenaariume.

Analüüsi tulemusena peavad koostajad loomemajanduse arenduskeskuse (edaspidi loomemajanduskeskus) rajamist vägagi asjakohaseks, potentsiaalseks ja vajalikuks sammuks. Võrreldes teiste Eesti maakondadega on Ida-Virumaal oma selged eelised ja potentsiaal loomemajanduse arendamiseks ja tihedamaks sidumiseks teiste ettevõtlusvaldkondadega, samas on seni loomemajanduse potentsiaal maakonnas olnud selgelt alakasutatud.

Võttes arvesse maakonna võimalusi, teadlikkuse taset, kohalike omavalitsuste ja võimalike partnerorganisatsioonide eelarveid ning eksisteerivaid koostöövõrgustikke, pakub kontseptsioon loomemajanduskeskuse väljaarendamiseks samm-sammulise mudeli, mis peaks ennekõike silmas organisatsiooni jätkusuutlikkuse tagamist ka pärast Euroopa Liidu tõukefondide toetuse lõppemist loomemajandusele.

Keskuse loomisel on esimese sammuna vaja luua olemasolevate koostööpartnerite toel organisatsiooniline alus. Keskus alustaks esmalt nn virtuaalse keskusena, mis tähendab, et selle asemel, et keskenduda esimeses etapis keskuse hoone väljaarendamisele ja kõikide vajalike teenuste (sh ruumiteenuste) pakkumisele ise, võrgustatakse teised valdkonnas tegutsejad, vahendatakse nende pakutavaid teenuseid ja osaletakse ise uute teenuste väljaarendamisel ja pakkumisel.

Kontseptsiooni väljatöötamine on tihedalt seotud EL tõukefondidest avanevate meetmetega loomemajanduse toetamiseks. Kultuuriministeeriumi poolt ettevalmistatav määrus loob soodsad võimalused regionaalselt loomemajanduse toetamiseks. Samas vaatleb käesolev kontseptsioon keskuse loomist ja võimalikke tegevusi laiemalt kui avatav toetusmeede. Koostajatena oleme veendunud, et kultuuril ja loomemajandusel on potentsiaali luua olulist lisaväärtust Ida-Virumaale, sealsetele inimestele ja ettevõtetele.

¹ Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus, Eesti Konjunktuuriinstituut, 2013

2.

TEGEVUSKESKKONNA KIRJELDUS

2.1. Loomemajandus Eestis

Kõikjal maailmas on viimase kümne aasta jooksul üha enam mõistetud, et kultuuril ja loovusel on kanda oluline roll majanduses lisandväärtuse kasvatamisel, töökohtade loomisel, innovaatsiooni edendamisel ja rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmisel.

Eri riikides on loomemajanduse defineerimisel kasutatud eri lähenemisi, mis varieeruvad vastavalt kohalikele tingimustele. Üldiselt on loomemajanduse termin, mis märgib maailmas kiiresti kasvavat uut teadmistepõhist majandussektorit.

Vastavalt Eestis kasutusel olevale definitsioonile on **loomemajandus majandusvaldkond, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel ning mis on võimeline looma heaolu ja töökohti läbi intellektuaalse omandi loomise ja kasutamise.** (Eesti Konjunktuuriinstituut, 2009)

Loomemajanduse valdkondadeks Eestis on arhitektuur, audiovisuaalvaldkond (sh film ja video, ringhääling), disain, etenduskunstimid, kirjastamine, kunst, kultuuripärand (sh muuseumid, raamatukogud, käsitöö), infotehnoloogia (sh mängud ja meelelahutuskeskkonnad), muusika, reklaam.

Eesti majandusest moodustab loomemajanduse sektor 2011. aasta kaardistuse andmetel ligikaudu 3%. Loomemajanduse sektoris toodeti 2011. aastal lisandväärtust 426 miljonit eurot, mis on 4,5% kaupu ja mittefinantsteenuseid tootvate ettevõtete poolt loodud lisandväärtusest ja 2,7% Eestis toodetud SKP-st.²

Riiklikul tasandil tegelevad loomemajanduse arendamisega Kultuuriministeerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Nende kahe ministeeriumi tihedas koostöös kirjutati loomemajandus Euroopa Liidu struktuurivahendite kasutamise strateegiasse 2007-2013. Perioodi 2007–2013 struktuurivahenditest investeeriti sektori arengusse aastatel 2009-2014 kokku üle 8 miljoni euro, millest 6,96 miljonit eurot oli ette nähtud rakendamiseks loomemajanduse piirkondlike ja valdkondlike arenduskeskuste kaudu ning 1,05 miljonit eurot kasutati loomemajandusalase teadlikkuse ning teadmiste ja oskuste suurendamise eesmärgil.

Loomemajanduse arendamise meetmete rakendamise tulemusena on käivitunud 3 loomeinkubaatorit, 9 valdkondlikku ja 1 piirkondlik loomemajanduse arenduskeskus, loomemajanduse valdkondades tegutsevate ettevõtjate arv on kasvanud, teadlikkuse suurendamise ja arendustegevuste tulemusena on loomeettevõtjatele loodud eeldused uutele turgudele sisenemiseks või olemasolevatel turgudel laienemiseks ning koostöö ja ühistegevus on loomemajanduse alamvaldkondades suurenenud.³

² Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus, Eesti Konjunktuuriinstituut, 2013

³ Seletuskiri kultuuriministri määruse „Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord“ eelnõu juurde, Kultuuriministeerium, 2014

Loomemajandus on olnud Euroopa Liidu üks prioriteete. Loomettevõtluse arendamise tähtsust on rõhutatud nii 2009. aastal Euroopa Komisjoni välja antud rohelises raamatus kui ka 2012. aastal välja antud teatises, mis käsitles kultuuri- ja loomesektori edendamist Euroopa Liidu majanduskasvu ja tööhõive heaks.⁴ Aastatel 2014-2020 investeeritakse Euroopa regionaalarengu fondist Eesti loomemajanduse sektori arendusse kokku kuni 20 miljonit eurot, millele lisandub projektide elluvijate omafinantseering. Käesoleval rahastamisperioodil on loomemajanduse arendamise meetme rakendusametuseks nimetatud Kultuuriministeerium, kes vastutab muuhulgas ka meetme raames toetuse andmise tingimuste väljatöötamise eest. Rakendusüksus on jätkuvalt Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus.

2.2. Ida-Viru maakonna üldised andmed

2.2.1. Haldusjaotus ja rahvastik

Ida-Virumaa asetseb Eesti kirdeosas, piirnedes põhjast Soome lahe, lõunast Peipsi järve ja Jõgeva maakonnaga, idast Narva jõe ja Venemaaga ning läänesuunast Lääne-Viru maakonnaga. Maakonna pindala on 3 364,05 km², moodustades 7,4% riigi pindalast. Ida-Virumaad võib tinglikult jagada kaheks regiooniks: linnastunud ja tööstuslikuks põhjaosaks ning metsaseks ja soiseks lõunaosaks. Olulise osa Ida-Virumaast moodustavad põlevkivi kaevandamise poolt mõjutatud alad.

Maakond on jaotatud 20 omavalitsusüksuseks - 5 linna ja 15 valda. Omavalitsuslikud linnad on Kiviõli, Kohtla-Järve, Narva, Narva-Jõesuu ja Sillamäe. Haldusreformi raames ühinesid Jõhvi linn ja Jõhvi vald ning Lüganuse ja Maidla vallad koos Püssi linnaga.

2011. a rahvaloenduse andmetel oli Ida-Viru maakonnas 149 172 elanikku. Eestlasi oli neist 29 131 ehk 19,5%. Narvas on eestlasi 4%, Sillamäel alla 4%. Maakonna elanike haridustaseme näitajad on keskmised: 46% elanikest on kutse- ja keskeriharidus, 13% on kõrgharidusega inimesi, alghariduseta ja algharidusega kokku 11%. Keskkooli haridus on 17% ning põhikooli haridus 13%-l elanikest.

Kõige suurem osa elanikkonnast kuulub vanuserühma 18-64 aastat, kokku 96 029 inimest. Viimase kümne aasta jooksul on paljud noored ja keskealised Ida-Virumaalt lahkunud. Siiski on piirkonnas väga mitmekesine ja tugevnev haridusvõrk: kõrgharidust annavad TÜ ja TTÜ kolledžid, laialdase erialavalikuga on esindatud kolm kutseõppeasutust, loomisel on uus Jõhvi Riigigümnaasium. Tugevad on Ida-Virumaa Ettevõtluskeskuse poolt kureeritavad programmid Ettevõtlik kool ja koostöös Eesti Energiaga tehtav Entrum, mis on aktiveerinud väga paljusid piirkonna noori.

2.2.2. Majandusnäitajad

Ida-Viru regioon on Eesti mastaabis oluline panustaja riigi SKP-sse (ligikaudu 9%) ning Tallinna ja Harjumaa järel maakondadest kogutoodangu mahult teine tootja. Kolme suurema SKP-ga maakonna hulka kuulub Ida-Viru maakonnas 2010.a toodeti üle poole lisandväärtusest (54,4%) sekundaarsektoris. See peegeldab mäetööstuse, elektrienergia ja töötleva tööstuse olulist rolli selle maakonna majandustegevuses. Ida-Virumaa regionaalne SKP elaniku kohta on võrreldav Eesti keskmisega, kuid selle kasv on kõige

⁴ Kultuuriministeeriumi veebileht, www.kul.ee/et/tegevused/loomemajandus, 2014

kiirem, mis loob mõningaid eeldusi ning positiivseid trende. Väiksema osakaaluga majandusvaldkondade puhul on näha, et Ida-Virumaal on võrreldes Eestiga väga väike osakaal finants- ja kindlustustegevuses, info ja side valdkonnas ning muudes teenindavates tegevustes.⁵

Ida-Virumaal kui suurtööstuslikus piirkonnas on Eesti kõige madalam ettevõtlusaktiivsus ja ka selle aeglaseim kasv. Pika aja vältel on töötuse määr püsinud kõrge ja ületanud Eesti keskmist kaks kuni kolm korda. Samuti on Ida-Virumaal Eesti keskmisega võrreldes kõrgem tööturult kõrvalejääjate määr. 2013. a oli tööga hõivatud vaid ca 53% maakonna tööealisest elanikkonnast.⁶ See omakorda rõhutab loomemajanduse arendamise tähtsust, kuna loomemajanduse kaudu on võimalik suurendada ettevõtlusaktiivsust, kuna loomemajanduses tegutsevate ettevõtete arv on viimastel aastatel kasvanud Eestis oluliselt kiiremini kui muu ettevõtlus.

Kõige ajakohasem uuring, kust saab ülevaate ka mõnede loomemajandusharude hetkeseisu kohta, on 2014. aastal läbiviidud Ida-Virumaa nutika spetsialiseerimise võimaluste analüüs⁷:

Majandusvaldkond	Valdkonna käive 2012 (mln eur)	Ida-Virumaa käive 2012 (mln eur)	Ida-Virumaa osakaal valdkonna käibest 2012	Ida-Virumaa osakaal valdkonna käibest 2003
Info ja side	1434,9	10,04	0,70%	0,40%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	248,7	0,99	0,40%	4,60%
Rõivatootmine	171,7	16,83	9,80%	7,60%
Mööblitootmine	392,9	17,29	4,40%	3,50%
Tekstiilitootmine	127,5	7,78	6,10%	29,80%
Nahatöötlemine ja nahktoodete tootmine	37,9	8,98	23,70%	11,30%
Programmeerimine, konsultatsioonid, jms	401,6	2,41	0,60%	0,40%
Reklaamindus ja turuuringud	247,9	1,24	0,50%	0,30%
Arhitekti- ja inseneritegevused	240,3	5,05	2,10%	1,40%
Kirjastamine	122,1	1,22	1,00%	2,00%
Kino-, telesaadete tootmine; muusika kirjastamine	45,9	0,05	0,10%	0,10%

Kuigi Ida-Virumaa positsioon töötlevas tööstuses on märgatavalt tugevam kui teenusmajanduses, on regioonis siiski mitmeid silmapaistvaid teenusharusid. Oluliseks teenusmajandusharu arengutrendiks Ida-Virumaal on eksportmahtude kasv

⁵ [Ida-Viru maakonna arengukava 2014-2020](#), Ida-Viru Maavalitsus, 2014

⁶ Samas

⁷ [Ida-Virumaa nutika spetsialiseerumise võimaluste analüüs](#), Tartu Ülikool, 2014

logistikasektoris - Sillamäe sadam ning tööstusparkides olevad välisinvestorite poolt rajatud logistikakeskused, need on olulised töökohtade loojad piirkonnas. Ida-Virumaa kasutamata tööstusalad on asunud suhteliselt kiire tempoga täituma tugevalt ekspordile orienteeritud tööstusega. Aktiivsete ettevõtete juurdekasvu võrdlemisel on Ida-Virumaal ja Eestis üldiselt domineerivad valdkonnad suhteliselt sarnased. Enim aktiivseid ettevõtteid tegutsevad kinnisvaraalse tegevuse, hulgi- ja jaekaubanduse, kutse-, teadus- ja tehnikaalse tegevuse, ehituse, töötleva tööstuse, veonduse ja laonduse ning haldus- ja abitegevuste valdkondades. Võrreldes kogu Eestiga ning IKT ettevõtete üldise arenguga on üllatav Ida-Virumaa info ja side valdkonna ettevõtete väike hulk.⁸

Turism Ida-Viru maakonnas on üks kiiremini arenevaid (perioodil 2009-2013 kasv oli 49%) valdkondi võrreldes terve Eestiga, mis tähendab selle haru suurt potentsiaali, arvestades ka ajaloolist kuurortide ja suvilate mainet piirkonnas. Turismisektori areng on tugevalt seotud piirkonna mainega, elu- ja looduskeskkonna seisundiga, ligipääsetavuse ning kohal liikumise mugavusega ning inimeste kompetentsidest – olles oluliseks tööandjaks, ootab turismisektor kaasatust kõikidest teistest valdkondadest, et külastuspiirkond oleks tervikuna atraktiivne.⁹

2009. a läbiviidud Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus annab ülevaate loomeettevõtete kohta regiooniti. Võttes arvesse elanike arvu erinevates regioonides, saab öelda, et elaniku kohta on kõige enam loomemajandusüksusi Tallinnas (3,4 ettevõtet 1000 elaniku kohta). Kõige vähem on ettevõtteid Ida-Virumaal (0,6 ettevõtet 1000 elaniku kohta). Valdkondade kaupa on Ida-Virumaal seis järgmine (toodud ettevõtete arv 1000 elaniku kohta): kõige rohkem ettevõtteid on valdkondades raamatukogud – 8,1 ja ringhääling – 7,3; neile järgnevad etenduskunstid – 5,5; muuseumid – 5,1; kirjastamine – 2,6; arhitektuur – 2,6; kunst – 2,0; käsitöö – 1,8; reklaam – 1,3. Kõige vähem ettevõtteid on valdkondades disain ja muusika, mõlemas 0,7 ettevõtet 1000 elaniku kohta. Ühtegi ettevõtet ei olnud uuringu andmetel (põhineb Äriregistri väljavõttel) valdkondades film ja video ning meelelahutuse IT.¹⁰

Arvestada tuleb võimendust loomemajandussektori ja turismisektori vahel. Seni on kultuuriturismi kui turismi spetsiifilise haru arendamisega tegeletud suhteliselt vähe, pärandi ja turismi arendamise parem sidustamine annaks suuremaid võimalusi ka pärandivaldkonna arendamiseks.¹¹

Eesti ettevõtete võimekus ekspordida ja arendustegevusega tegeleda on jaotunud ebaühtlaselt. Tipud on konkurentsivõimelised, kuid nende hulk on väike. Eesti ettevõtetest on tugevama ekspordipotentsiaaliga suuremad, üle 20 töötajaga ettevõtted, mis annavad 72% ekspordi kogumüügitulust, samas on selliseid ettevõtteid üldarvust alla 10%.

Ettevõtete koostöövõime on nõrk nii koduturul kui ka välisturgudele sisenedes. Kardetakse, et koostöö viib ülevõtmiseni ja puudub usaldus teise ettevõtja suhtes.

⁸ [Ida-Virumaa nutika spetsialiseerumise võimaluste analüüs](#), Tartu Ülikool, 2014

⁹ [Ida-Viru maakonna arengukava 2014-2020](#), Ida-Viru Maavalitsus, 2014

¹⁰ [Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus](#), Eesti Konjunktuuriinstituut, 2009

¹¹ Tafel-Viia, Viia, Terk, Lassur, [Loomemajandus maailmas ja Eestis: dilemmad ja võimalused](#), Riigikogu Toimetised 29, 2014

Erialaliitude suutlikkus oma sektori ettevõtteid ekspordil abistada on väga erinev.¹² Innovatsioonivaldkonda iseloomustab samuti võimekuste ebaühtlane jaotus, kus valdava osa teadus- ja arendustegevuse investeringutest teeb väike arv ettevõtteid. Ettevõtjate juhtimis- ja arendusalane pädevus on eeldus ka loomemajanduse, IKT ja teiste võtmetehnoloogiate potentsiaali laiemaks kasutamiseks teiste sektorite lisandväärtuse tõstmisel.

Innovatsiooni hinnang Ida-Viru piirkonnas tegutsevate ettevõtjate kohta oli teostatud 2014.a läbiviidud Ida-Virumaa nutika spetsialiseerumise uuringu raames. Ida-Virumaa innovaatiliste ettevõtete osakaal teenuste sektoris oli 2010. aastal 2%, mis on 0,5% vähem võrreldes Ida-Virumaa osakaaluga kogu Eesti innovaatiliste ettevõtete hulgast. Kui uuringu perioodil Eestis tervikuna kõige rohkem innovaatilisi lahendusi oli loodud programmeerimise harus, siis Ida-Virumaal selliseid ettevõtteid 2010. a üldse ei eksisteerinud, vaatamata sellele, et piirkonna haridusasutustes on IT eriala on olemas kõikides kutseõppeasutustes ning Tallinna Tehnikaülikooli Virumaa Kolledžis.¹³

Eesti ettevõtete koostöö teadusasutuste ja teiste välise innovatsiooni- ja arenduspartneritega on vähene. Enamus teadus- ja arendustegevuse kulutusi tehakse ettevõtte siseselt. Seega on ära kasutamata oluline potentsiaal lisandväärtuse kasvatamisel.¹⁴ Kõrgema lisandväärtuse saavutamiseks (ja seeläbi inimeste elatustaseme kasvatamiseks) peab eeskätt kerkima ettevõtete võime ärimudeleid luua ja rakendada, sest neist sõltuvad konkurentsivõime ja äriedu tulevikus kõige enam. Kasvuallikaid tasub eeskätt otsida suurima ülemaailmse kasvupotentsiaaliga ärialadelt: näiteks roheline äri, põllumajandus (sh kohalike bioloogiliste ressursside efektiivsem kasutamine ja biomajandus), hõbemajandus ning tervise- ja heaolutooted/-teenused, IT-lahenduste kasutamine ja loomemajanduse rakendamine eri majandus- ja elualadel.¹⁵

Ida-Virumaa innovatsioonivõimekus on seotud eelkõige suurettevõtetega ning nende tehnoloogia arendusprojektidega. Väljakutseteks on innovaatilise tegevuse laiendamine väike- ja keskmise suurusega ettevõtete hulgas. Innovaatika ja uuenduste sissetootmine ettevõtlusse on ühest küljest loominguine protsess ning selle soodustamiseks tuleb maakonnas arendada ja toetada loomemajanduse suunitlusega ettevõtluse arengut.¹⁶

2.2.3. Kajastus erinevates strateegiates

- **Üleriigiline planeering Eesti 2030+**¹⁷

Üleriigiline planeering Eesti 2030+ nimetab olulisemate ruumilise mõjuga üleilmseteks trendide seas muuhulgas järgmisi suundumusi:

¹² Eesti ettevõtete ekspordiprobleemide uuring, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, 2012

¹³ [Ida-Virumaa nutika spetsialiseerumise võimaluste analüüs](#), Tartu Ülikool, 2014

¹⁴ [Partnerluslepe Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamiseks 2014-2020](#), Rahandusministeerium, 2014

¹⁵ Samas

¹⁶ [Ida-Viru maakonna arengukava 2014-2020](#), Ida-Viru Maavalitsus, 2014

¹⁷ [Üleriigiline planeering Eesti 2030+](#), Siseministeerium, 2013

- üleminek teadmispõhisele majandusele;
- ökoloogiliste väärtuste mõjujõu kasv;
- üleminek laialdasele taastuenergia kasutamisele;
- „rohelise“ ja „hõbedase“ majanduse ennakkasv

Eesti valitsuse pikemaajalise tegevuse oluline suunaja on „Eesti konkurentsivõime kava 2020“, mis ettevõtluse arengu seisukohalt rõhutab:

- vajadust parandada ettevõtjate ligipääsu kapitalile,
- välisinvesteeringute kaasamise võimekuse tõstmist,
- eeldusteloomist erasektori teadus- ja arendustegevuse mahtude suurendamiseks ning innovatsiooni väljundite arvu ja kvaliteedi tõstmiseks,
- loomemajanduse, IKT ja teiste võtmetehnoloogiate potentsiaali laiemat kasutust teiste sektorite lisandväärtuse tõstmisel.

Arendustegevuste elluviimisel on oluliseks horisontaalseks teguriks kogukondade sidusus ning Eestiga tugevama seose loomine ja tugeva, dünaamiliselt areneva, majanduse tagamine. Majanduse edendamise ja ettevõtluse arengu tugistruktuurid on maakonnas olemas ning siinkohas tuleb nende pakutavaid teenuseid edasi arendada ning uusi formaate juurutada.

- **Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020**¹⁸

- Keskenduda piirkonna majanduskasvu stimuleerimisele, ettevõtlikkuse ja ettevõtlustaristu edendamisele. Seejuures keskenduda ettevõtluse mitmekesistamisele ning turismialase õppe ja -ettevõtluse terviklikule arendamisele, uute välisinvesteeringute meelitamisele ja investorteenindusele.
- Vene turu lähedus ja piirkonna venekeelse inimressurssi oskuslik kasutamine kultuuri- ja ettevõtluskoostöös ning kohaturunduses Venemaa suunal.
- Ida-Virumaa turismipotentsiaali laiem ärakasutamine puhkemajandus- ja kultuuriteenuste ning kohaturunduse kaudu.
- Keskenduda säästva ja atraktiivse linnaruumi arendamisele. Teravam vajadus on endiste kaevandusasulate ja muude vähemarenenud linnaosade füüsilise, sotsiaalse ja majandusliku taaselavdamise ning venekeelse kogukonna parema sidustamise järele kogu Eesti ühiskonnaelu ja tööturuga.
- Ida-Virumaal on oluline keskenduda ka kaevandamise ja tööstuse jääkressursside kasutuselevõtule, mahajäetud kaevandusalade ja tööstushoonete kasutuselevõtule turismis ja muudes funktsioonides.

- **Konkurentsivõime kava Eesti 2020**¹⁹

- Eelduste loomine erasektori teadus- ja arendustegevuse mahtude suurenemiseks ning innovatsiooni väljundite arvu ja kvaliteedi tõstmiseks.
- Loomemajanduse, IKT ja teiste võtmetehnoloogiate potentsiaali laiem kasutamine teiste sektorite lisandväärtuse tõstmisel.

¹⁸ Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020, Siseministerium, 2014

¹⁹ Konkurentsivõime kava Eesti 2020, Riigikantselei, 2011

- **Ida-Viru maakonna arengukava 2014-2020**²⁰

Ida-Viru maakonna arenguvision on olla aastaks 2020 ühiskondlikult sidus, kvaliteetse elukeskkonnaga, kultuuriliselt ning majanduslikult hästi arenenud maakond, mis on Soome lahe idaregiooni arendustegevuste üks eestvedajaid.

Arengukava määratleb ettevõtlusvaldkonna olulisimate väljakutsetena:

- Ettevõtluskeskkonna mitmekesistamine pakkudes uudsemad tugistruktuure ja teenused (prototüüpimine, start-up'ide toetamine jne).
- Tingimuste loomine ettevõtete tekkeks ja investeringute kaasamiseks uutes perspektiivikates majandusvaldkondades: materjalitehnoloogia, IKT, loomemajandus, taastuvenergeetika;
- Elanikkonna ettevõtlikkusaktiivsuse ja ümberõppevõimaluste edendamine, et kasvatada tööturu vajadustele vastavaid kompetentse.

Turismivaldkonna väljakutseks on olemasolevate külastuskeskuste kvalitatiivne edasiarendamine ning uute atraktsioonide loomine eriti Narva ning Peipsi põhjaranniku piirkondades. Vajalik on edendada suurürituste korraldamist maakonnas.

Majanduse ja kohapealse ettevõtluse arengu kitsaskohaks on ka tunnetuslikult kvaliteetse ja kaasaegse elukeskkonna nappus. Arengukava nimetab üheks tähtsamatest suundadest alakasutatud alade taaselavdamise linnades ning linnaruumi kaasajastamise.

2.3. Majanduse arenguvaldkonna eesmärgid ja tegevussuunad (valik loomemajandusega haakuvatest eesmärkidest)

2.3.1. Ida-Virumaa ettevõtetel on võimekus toota, pakkuda teenust ja kaubelda arenevatel turgudel eriti eelisarendatavates majandusharudes.

2.3.3. Piirkonna uute väike- ning keskmise suurusega ettevõtete tekke stimuleerimine.

2.3.7. Ida-Virumaa loomemajandus on rakendatud kohalike ettevõtjate konkurentsivõime tugevdamisele.

Arendusvaldkonna eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevussuunad (valik):

- tööstusparkide, ettevõtlusalade, inkubaatorite (sh. loomemajanduse valdkonnas) arendamine ning vajalike turundustegevuste rakendamine inkubantide poolt suurema lisandväärtuse loomise tagamiseks;
- loomemajanduse arenduskeskuse käivitamine;
- Viru Filmifondi arendamise toetamine;
- alustavatele ja tegutsevatele ettevõtjatele kvaliteetsete tugiteenuste pakkumiseks ettevõtluse tugistruktuuride võimekuse arendamine;
- info- ja kommunikatsiooni tehnoloogiate (IKT) kohapealse kompetentsi kasvatamiseks - õppe tõhustamiseks IKT ettevõtjate tugistruktuuri käivitamine.

²⁰ [Ida-Viru maakonna arengukava 2014-2020](#), Ida-Viru Maavalitsus, 2014

- maakonna turismihooaja pikendamiseks ning külastajate arvu suurendamiseks külastuskeskkonna edasi arendamine ning uute turismiattraksioonide (teemaparkide) loomine.

2.2.4. Kokkuvõte ja soovitused

Hinnates maakonna kõrget ettevõtluse potentsiaali, võib väita, et senine tagasihoidlik loomemajandusettevõtete tegevus ei vasta maakonna ootustele ning eeldatakse loomeettevõtete arvu ning käibe osakaalu kasvu. Kehtiv maakonna arengukava on seadnud endale eesmärgiks käivitada erinevaid loomemajanduse valdkondi siduv loomemajandusvõrgustik (loomemajanduse arenduskeskus), mis põhineks mitmel olemasoleval spetsialiseerunud loomekeskusel ning annaks võimaluse kommertsialiseerida oma toodangut nii kunstnikel, muusikutel, käsitöölistel, arhitektidel jt.

Ida-Viru maakonnale saab loomemajandus pakkuda mitmesugust lisandväärtust: loomemajanduse valdkond soodustab tehnoloogia arengut ning seeläbi kõrgemapalgaliste töökohtade arvu suurenemist, disaini saab rakendada nii tootmises kui teenusmajanduses, mis sobib Ida-Virumaale kui tööstuspiirkonnale, loomeettevõtlus seob kokku erinevaid kultuure ja rikastab lõimumist. Piirkonnas tegutsevatele ettevõtetele pakub loomemajandus võimalust innovatsiooniks ja arendustegevusteks, eriti koostöös kohalike teaduspartneritega. Loomemajandusel on oluline roll ka elukeskkonna parandamisel, linnaruumi uuendamisel ja kaasajastamisel. Töökohtade loojana on loomeettevõtted paindlikud, tulemusele orienteeritud, uusi tehnoloogiaid ja tootmisprotsesse rakendavad. Arvestades Ida-Virumaa majandusnäitajaid, on loomemajandusel potentsiaali edukalt siseneda mitmes erinevas sektoris, näiteks tööstusdisain, rõivadisain, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (sh infotehnoloogiliste lahenduste, aplikatsioonide, mängude ja hariduslike lahenduste väljatöötamine).

Milleks loomemajandust Ida-Virumaal arendada?

- loomemajandus on kiirelt arenev majandusharu, mis loob uusi töökohti;
- loomemajandus tõstab teiste sektorite ettevõtete konkurentsivõimet – näiteks turism, innovatsioon jm;
- loomemajandus elavdab elukeskkonda ja muudab seda atraktiivsemaks;
- loomemajandus soodustab piirkonnas suurema lisandväärtusega töökohtade kasvu;
- loomemajanduse aitab kaasa sihtturgude mitmekesistamisele ja olemasoleva tootmise ümberorienteerumisest lääne turgudele.

Loomemajanduse potentsiaali vanade tööstuspiirkondade elavdamisel ja arendamisel toetavad oma Riigikogu Toimetiste artiklis Tallinna Ülikooli Eesti Tuleviku-uuringute Instituudi eksperdid: „Tähtsat rolli loomemajanduse arusaamade kujundamisel ja selle valdkonna tähtsustumisel on mänginud viimaste aastakümnete linnade arendamise praktika, eriti vanade tööstuslinnade ümberkujundamine. Just avaliku ruumi kujundamisel ja vanade linnaruumiosade regenereerimisel on tulemusrikkalt kasutatud kultuuri- ja loomevaldkondade võimalusi. On loodud mitmekülgseid ja multifunktsionaalseid kooslusi nagu kultuuritehased ja loomelinnakud. Viimased pakuvad häid võimalusi loomealade omavaheliseks integratsiooniks ja sünteesiks, vähemalt potentsiaalis ka integratsiooniks teiste valdkondadega.“²¹

²¹ Tafel-Viia, Viia, Terk, Lassur, [Loomemajandus maailmas ja Eestis: dilemmad ja võimalused](#), Riigikogu Toimetised 29, 2014

Et loomeettevõtlust senisest eesmärgipärasemalt arendada, on Eestis loodud mitmed piirkondlikud loomemajanduskeskused ning valdkondlikud arenduskeskused. Ida-Virumaal (ja Kirde-Eestis) puudub loomemajanduse arengut koordineeriv üksus. Tegutsevad loomemajanduse arenduskeskused Tallinnas, Tartus, Pärnus, Viljandis, samuti loomeettevõtlust toetavate inkubaatorite olemasolu on taganud nendes piirkondades ühtlasema sektori arengu, tugevdanud ettevõtete jätkusuutlikkust ning toetanud jõudmist välisurgudele.

Viimasest loomemajanduse uuringust järeldus, et loomemajanduse konkurentsivõimelisus ja integreeritus teiste majandussektoritega peaks tulevikus oluliselt kasvama. Nii saab Eestis turismi arendada läbi välisturistidele täiendavate kultuuriteenuste pakkumise. Tööstusettevõtete tootearenduse ja innovatsiooni üks orgaaniline osa peaks olema tootedisain. Muuseumid, näitused, IT ja filmisektor saaks teha palju tihedamat koostööd haridussektoriga jne.

Väga oluline on ekspordivõimekuse arendamine ja ekspordivõimaluste otsimine. Siin on oluline loomemajanduse spetsialistide ja ettevõtete omavaheline tihedam koostöö. Eesti ettevõtete väiksuse juures on välistellimuste leidmiseks ja täitmiseks vajalik võimekus saavutatav vaid ettevõtete liitumise ja koostööga.²²

Nii Eesti kui ka teiste riikide kohta saab väita, et rahvusvahelistele turgudele jõudmise ambitsioon on ka nendel ettevõtetel, kes ei näe oma ettevõtte arengut mehaanilises kasvamises. Jõulisem ja massilisem sisenemine välisurgudele osutub siiski komplitseerituks ning vajatakse mitte üksnes ekspordi algteadmisi, vaid haruspetsiifilise ja sihtturgude eripära arvestavat abi. Muutuvate majandusmudelite ja globaliseeruva majanduskeskkonna taustal tuleks seda tüüpi ettevõtete toetamist pidada kahtlemata perspektiivseks.²³

2.2.5. Ida-Virumaa võimaluste kokkuvõtte loomemajanduse arendamiseks

Tugevused

- Maavalitsuse, omavalitsusüksuste ja potentsiaalsete partnerite huvi loomemajanduse arendamise vastu;
- Maakonnas on mitmeid tegutsevaid loomemaju ja keskusi, millede kogemusi saab rakendada uue keskuse arendamisel kaasates neid koostööpartneritena;
- Mitmekesine haridusmaastik, kus esindatud nii kõrg-, kutse- kui üldhariduskoolid;
- Motiveeritud järelkasv, aktiivsed noored tegutsevad programmides Entrum ja Ettevõtlik kool;
- Tugev suurettevõtete baas, kes saaksid loomemajanduse sisendist kasu.

Nõrkused

- Tagasihoidlik ettevõtete arv loomemajandussektoris;
- Vähene teadlikkus loomemajandusest, sh teiste majandussektorite ettevõtete hulgas;

²² [Eesti loomemajanduse olukorra uuring ja kaardistus](#), Eesti Konjunktuuriinstituut, 2013

²³ Tafel-Viia, Viia, Terk, Lassur, [Loomemajandus maailmas ja Eestis: dilemmad ja võimalused](#), Riigikogu Toimetised 29, 2014

- Probleemid majanduses (naftahinnalangus ja kaubavahetus Venemaaga) mõjutavad eriti Ida-Virumaa ettevõtjaid, mistõttu on nende valmisolek koostööks loomemajandusettevõtetega nõrgenenud;
- Kohalike omavalitsuste tulubaas on väike, mistõttu nende võimekus panustada rahaliselt keskusesse on piiratud.

Võimalused

- Laiendada oma tegevust naabermaakondadesse ning seeläbi kasvatada oma tulubaasi;
- Luua olemasolevate loomekeskuste baasil koostöövõrgustik, mille baasilt saaks välja arendada loomemajanduskeskuse;
- Mõelda läbi koostöö teiste oluliste sektoritega maakonnas, eelkõige turism ja tööstus;
- Kasutada ära Ida-Virumaa prioriteetset positsiooni vahendite kaasamiseks keskuse loomisel.

Ohud

- Vähene alustavate ettevõtete arv ja potentsiaalsete kasusaajate vähene majanduslik võimekus võib mõjutada oluliselt keskuse majandusnäitajaid;
- Keskuse loomine, sissetöötamine ja teenuste väljaarendamine võtab oluliselt rohkem aega planeeritust;
- Liiga väike huvigrupp ja passiivsus partnerite seas;
- Riiklike toetusmeetmete tingimused ei võta piisavalt paindlikult arvesse Ida-Virumaa tingimusi.

3.

SIHTGRUPID JA KOOSTÖOPARTNERID

3.1. Peamised kasusaajad

Loomemajanduse arendamisest võidavad paljud erinevad sihtgrupid. Ettevalmistamisel olev määruse “Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord” eelnõu defineerib projekti kasusaaja kui “meetme raames kasusaava ettevõtja, kellele inkubaator, piirkondlik- või valdkondlik arenduskeskus osutab ettevõtluse arendamisega seotud teenuseid või kes osaleb projekti tegevuste elluviimises. Kasusaajaks võib olla ka projekti tegevustes osalev ettevõtjast partner, kuid kasusaaja ei pea olema projekti partneriks”. Sellest tulenevalt on keskuse peamiste kasusaajatena käesolevas kontseptsioonis kirjeldatud nii potentsiaalsed ja alustavad loomeettevõtted, tegutsevad loomeettevõtted kui ka teiste valdkondade ettevõtjad. Kaudsete kasusaajatena on kirjeldatud ettevõtlusväliseid sihtgruppe.

Sihtgrupp 1: POTENTIAALSSED JA ALUSTAVAD LOOMEETTEVÕTJAD

Sihtgrupi vajadused: Ettevõtlusalase teadlikkuse tõstmine, ettevõtte asutamisega seotud toimingud, nõustamine ja konsultatsioonid, koolitused, inkubatsioonivõimalus, ruumide rent soodustingimustel, juurdepääs vajalikele tehnoloogiatele ja töövahenditele, turundustegevused (sihtgrupini jõudmine, ühisturundus, veebilahendused jm), müügikanalite arendamine, eksporditurgude leidmine, investorite leidmine, koostöö tihendamine teiste ettevõtetega nii loomemajanduse valdkonnas kui väljaspool.

Sihtgrupi prioriteetsus: Kõrge

Sihtgrupp 2: TEGUTSEVAD ETTEVÕTJAD LOOMEMAJANDUSE VALDKONNAS

Sihtgrupi vajadused: Ettevõtte arendamisega seotud tegevused, nõustamine ja konsultatsioonid, TA&I, koolitused, inkubatsioonivõimalus, ruumide rent soodustingimustel, turundustegevused (ühisturundus, veebilahendused jm), müügikanalite arendamine, eksporditurgude leidmine ja laiendamine, ühised sihtturud, investorite kaasamine, klasterdumine, koostöö tihendamine teiste ettevõtetega nii loomemajanduse valdkonnas kui väljaspool.

Sihtgrupi prioriteetsus: Kõrge

Sihtgrupp 3: TEISTE MAJANDUSHARUDE ETTEVÕTJAD

Sihtgrupi vajadused: Partnerite leidmine loomemajanduse valdkonnast ettevõtte arendustegevuste elluviimiseks, protsesside juhtimine, TA&I, tootmise laiendamine, turundustegevused.

Sihtgrupi prioriteetsus: Kõrge

3.2. Kaudsed kasusaajad

Sihtgrupp 4: Kultuuriasutused, arendus- ja turismikeskused

Sihtgrupi vajadused: Loomemajandusalane informatsioon, koolitused, nõustamine, turundamine, toodete ja teenuste arendamine, koostöövõrgustike laiendamine ja tugevdamine.

Sihtgrupi prioriteetsus: Keskmine

Sihtgrupp 5: Kohalikud omavalitsused

Sihtgrupi vajadused: Loomemajandusalane informatsioon, koolitused, nõustamine, majanduskeskkonna mitmekesistamine, KOVi territooriumil tegitsevate ettevõtete abistamine, tööhõive kasv, omavalitsuse mainekujundus, turistide arvu kasv, endiste tööstushoonete/piirkondade kasutuselevõtt.

Sihtgrupi prioriteetsus: Keskmine

Sihtgrupp 6: Investorid/Rahastajad

Sihtgrupi vajadused: Loomemajandusalane informatsioon, piirkonna ettevõtete ülevaade, uute äriideede leidmine, teiste valdkondade ettevõtete konkurentsivõime ja ekspordivõime kasv läbi koostöö loomeetevõtetega.

Sihtgrupi prioriteetsus: Keskmine

Sihtgrupp 7: Õpilased/Üliõpilased

Sihtgrupi vajadused: Loomemajandusalane informatsioon ja teadlikkus, koolitused, nõustamine, ettevõtluskogemuse andmine, karjäärivalikud.

Sihtgrupi prioriteetsus: Keskmine

Sihtgrupp 8: Piirkonna elanikud

Sihtgrupi vajadused: Loomemajandusalane informatsioon, koolitused, nõustamine, elukeskkonna kvaliteedi kasv, uued turismitooted ja teenused, piirkonna maine tõus.

Sihtgrupi prioriteetsus: Madal

3.3. Koostööpartnerid

Ettevalmistamisel olev määruse “Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord” eelnõu defineerib projekti partneri järgmiselt: “partner on taotluses nimetatud füüsiline isik, juriidiline isik, riigiasutus, kohaliku omavalitsuse asutus või rahvusvaheline organisatsioon, kes osaleb projektis toetatava tegevuse rakendamisel ja kellel tekivad selle käigus kulud”.

Valdkond	Valik partnereid	Võimalik panus
Avalik sektor	Ida-Viru Maavalitsus Kohalikud omavalitsused	Finantseerimine, ruumide kasutusele andmine, ruumide rentimine, teavitustegevus
	Teised koostööpartnerid: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus, SA Ida-Virumaa Tööstusalade Arendus, Töötukassa, jt	Teavitus- ja turundustegevused, koolituste läbiviimine, keskuse programmide toetamine
Haridus- ja teaduspartnerid	TÜ Narva kolledž, TTÜ Virumaa kolledž, Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Sillamäe Kutsekool, Narva Kutseõppekeskus, Üldhariduskoolid, jt	Koolitused, ruumide rentimine, teadus- ja arendustegevused, loomeerialadel uute õppekavade loomine ja olemasolevate kaasajastamine, loomemajanduse sisseviimine ettevõtlusõppesse.
Ettevõtluspartnerid	Nt. OÜ Narva Gate, Viru Keemia Grupp, AS Eesti Energia, jt. Loomemajandusvaldkonnast veel nt Avinurme Puiduait jt	Rahaline investering, mentorlus, ühisturundus, ruumide rent, ühisprojektid ettevõtete pakutavate toodete ja teenuste arendamiseks.
Arenduskeskused ja inkubaatorid	Piirkondlikud: Põlevkivi Kompetentsikeskus, Sillamäe Vabatsooni Äriinkubaator, Toila Loomakeskus, Avinurme Elulaadikeskus, Mäetaguse Käsitöömaja, Narva käsitöökeskus, jt	Inkubatsiooniteenus, mentorlus, ruumide rent, teavitustegevused, ühisturundus jm
	Teistes maakondades: Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid, Tartu Loomemajanduskeskus, Viljandimaa Loomemajanduskeskus, Pärnu Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse tugiüksus, jt	Kogemuste vahetamine, ühiste teenuste (sh koolituste) väljatöötamine, turundustegevused sh ühisturundus jm
Võrgustikud	Loov Eesti, Peipsi Piirkonna Arenduskoda, Filmifond, Turismiklaster, Ettevõtlik kool, Virumaa Koostöökogu, Kirderanniku Koostöökogu, Peipsi-Alutaguse Koostöökoda, SA Vaba Lava, jt	Ühine kommunikatsioon, informatsiooni vahendamine, sihtgruppide jagamine, ühisturundus, ruumide jagamine, ühised koolitused.
Kultuuriasutused, -organisatsioonid ja turismikeskused	Iisaku muuseum, Kohtla Kaevanduspark-muuseum, Kohtla-Järve Põlevkivimuuseum, EK Jõhvi Kontserdimaja, Narva Muuseum SA (sh Kunstigalerii ja Põhjaõu), Vaivara Sinimägede Muuseum, Kiviõli Seikluskeskus, Kukruse Polaarmõis, Purtse linnus, Saka mõis, Illuka mõis, Mäetaguse mõis, Edise Linnus SA, Teater Ilmarine, Eesti Pitsi Gild, jt	Teavitustegevused, ruumide rent, loomeettevõtjate toodete või teenuste müük, inkubatsioonivõimaluse pakkumine alustavatele ettevõtjatele
Turismiteenuse pakkujad	Ida-Viru turismiklaster, maakonna majutusasutused, tervisekeskused, toitlustusettevõtted, reisifirmad, jt	Teavitus- ja turundustegevused, ruumide rent, koostöö ürituste korraldamisel, loomeettevõtjate toodete ja teenuste müük

4.

ORGANISATSIOONI KIRJELDUS

4.1. Juriidiline vorm

Käesoleva kontseptsioon pakub Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse tegevusmodeliks koostöövõrgustikul põhinevat piirkondlikku loomemajanduse arenduskeskust.

Piirkondlik loomemajanduse arenduskeskus on määruse "Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord" eelnõus defineeritud järgmiselt:

Loomemajanduse piirkondlik arenduskeskus on vähemalt ühe maakonna ulatuses loomemajanduse arendamisega tegelev tugistruktuur, mille eesmärgiks on piirkonna konkurentsivõime tõstmine loomemajanduspotentsiaali arendamise toel ja mille põhitegevuseks on keskuse tegevuspiirkonnas alustavate ja tegutsevate loomeettevõtjate igakülgne nõustamine, koostöö edendamine loomeettevõtjate, teiste tegevusvaldkondade ettevõtjate, avaliku sektori ja mittetulundussektori vahel, ekspordipotentsiaali arendamine, innovaatiliste lahenduste väljatöötamine ja juurutamine ning loomemajandusalase teadlikkuse tõstmine.

Võttes arvesse loomemajanduse hetkeseisu maakonnas, erinevate osapoolte valmisolekut ja võimekust, protsessi ajalist survet ja kontseptsioonis välja toodud tegevusmodelit, soovime Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse loomist **mittetulundusühinguna**.

Arenduskeskuse asutajaliikmeteks tuleks valida hetkel kõige aktiivsemad partnerid, kes on huvitatud loomemajanduse arendamist maakonnas ja on valmis kandma ka uue organisatsiooni rajamisega seotud riske. Tegevuse käivitamisel on võimalik organisatsiooni liikmete arvu paindlikult suurendada ja tegevusvaldkondi ning -suundi täiendada või muuta (erinevalt sihtasutuse vormist).

Asutajaliikmed (ja hilisemad liitujad) peaksid olema maakonnas (või Eestis laiemalt) tegutsevad asutused, organisatsioonid, ettevõtted, liidud jm institutsioonid, kes peavad oluliseks valdkonna arendamist piirkonnas. Arenduskeskuse asutajad on peamisteks partneriteks loomemajanduse valdkonna arendamiseks püstitatavate eesmärkide täitmisel ja täiendavad olemasolevate kompetentsidega loodava arenduskeskuse tegevuskava.

Allolevalt on toodud valik potentsiaalseid partnereid, kellede hulgast võiksid tekkida ka loodava arenduskeskuse asutajaliikmed.

- **Koolituspartnerid**

Ettevõtlusalast kompetentsi Ida-Virumaa piirkonnas arendavad:
Ida-Viru Ettevõtluskeskus, Ida-Virumaa Tööstusalade Arendus, Põlevkivi Kompetentsikeskus, Sillamäe Vabatsiooni Äriinkubaator jt.

Haridusvaldkonnas tegutsevad ja potentsiaalsete loomeettevõtjate järelkasvu edendavad: TÜ Narva kolledž, TTÜ Virumaa kolledž, Ida-Virumaa

Kutsehariduskeskus, Sillamäe Kutsekool, Narva Kutseõppekeskus ning üldhariduskoolid, koolinoorte ettevõtlusprogramm Entrum jt.

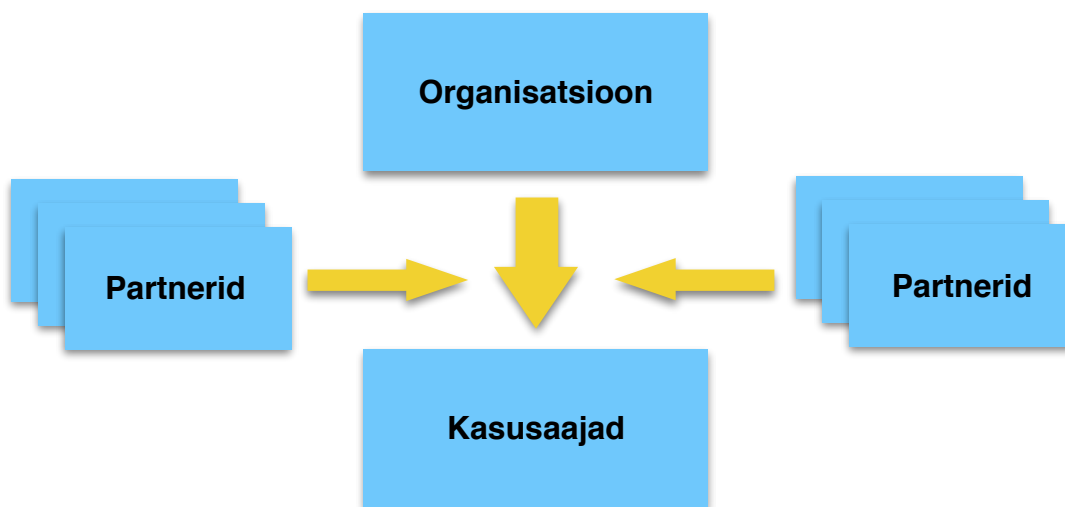
- **Arenduspartnerid**

Loomettevõtjatele suunatud arendustegevused: nt tootearenduseks laborite ja seadmete olemasolu, stuudioruumide rentimise võimalused, toodete ja teenuste turundusvõimalused ja tugiteenused on võrgustikus esindatud: Toila Loomekeskus, Avinurme Elulaadikeskus, Mäetaguse Käsitöömaja, Avinurme Puiduait, Narva Käsitöömaja jt.

Loomemajandusealase teadlikkuse tõstmine ja loomemajanduse sidumine teiste majandusvaldkondadega: Peipsi Piirkonna Arenduskoda, Turismiklaster, Virumaa Koostöökogu, Kirderanniku Koostöökogu, Peipsi-Alutaguse Koostöökoda, OÜ Narva Gate, Viru Keemia Grupp, AS Eesti Energia jt.

Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse turundamine ja koostöö teiste valdkonnas tegutsevate organisatsioonidega: loomeinkubaatorid, piirkondlikud ja valdkondlikud loomemajanduse arenduskeskused, Loov Eesti.

Allolevalt on skemaatiline ülevaade Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse toimimise mudelist:

Organisatsioon: MTÜ Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus, asutajaliikmed.

Partnerid: MTÜ Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse koostöövõrgustikku kuuluvad organisatsioonid, ettevõtted, liidud, kohalikud omavalitsused jt.

Kasusaajad: alustavad ja tegutsevad loomeettevõtjad, teiste majandussektorite ettevõtted, organisatsioonid, haridusasutused jt.

Alternatiivseks võimaluseks on Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse asutamine mõne olemasoleva organisatsiooni allüksusena (ja edaspidi kasvada iseseisvaks organisatsiooniks). Allüksusena alustamise plussideks on käivitamise kiirus ja olemasoleva organisatsioonilise tugistruktuuri kasutamine keskuse tegevuste käivitamisel.

Nõrkuseks on täna sellise organisatsiooni puudumine, kellel oleks nii huvi kui võimekus (sh finantsvõimekus) keskuse loomiseks oma organisatsioonis. Samuti on ohuks see, et valdkonna arendamise loomuliku liidri puudumisel ei aktsepteeri teised tegutsevad osapooled maakonnas keskuse tegevust valdkonnaülesena ning koostöö asemel asutakse konkureerima. Iseseisva organisatsiooni puhul on keskuse bränd tugevam, kergem keskust turundada, keskus on oma tegevuses iseseisvam, sellega kaasneb otsustamiskiirus ja -vabadus. Allüksusena tegutseva mudeli puhul annab see võimaluse kasutada olemasolevat kliendibaasi ja koostöövõrgustikku.

4.2. Strateegilised eesmärgid

IDA-VIRUMAA LOOMEMAJANDUSKESKUSE VISIOON

Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus on loomemajanduse valdkonna tulemuslik arendaja ja tunnustatud eestvedaja piirkonnas ning valdkonnas tegutsevate asutuste ja organisatsioonide poolt hinnatud koostööpartner.

IDA-VIRUMAA LOOMEMAJANDUSKESKUSE MISSIOON

Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse missiooniks on edendada loomemajanduse valdkonda Ida-Virumaal, aidata kaasa ekspordisuutlike loomeettevõtete tekkimisele ja kasvule ning ühendada loomemajandust teiste majandusvaldkondadega, et kasvatada lisandväärtust majanduses laiemalt.

Missiooni saavutamiseks Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus haldab koostöövõrgustikku, pakub ja vahendab ettevõtetlust toetavaid teenuseid, viib ellu loomemajanduse arendusprojekte ja tõstab üldist teadlikkust loomemajandusest maakonnas.

Keskuse missioon ja eesmärgid on otseselt seotud EL tõukefondidest loomemajanduse toetamiseks kavandatud meetmete eesmärkidega. Vastavalt loomemajanduse toetamise määruse eelnõule on meetme kaudu jagatava toetuse eesmärgid järgmised:

1. suureneb ekspordivate ettevõtete arv;
2. suureneb tulu ettevõtte kohta loomemajanduse sektoris võrreldes Eesti keskmisega;
3. suureneb tulu töötaja kohta loomemajanduse sektoris võrreldes Eesti keskmisega.

IDA-VIRUMAA LOOMEMAJANDUSEKESKUSE EESMÄRGID

Eesmärk 1: Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus koondab piirkonna organisatsioonid ja ettevõtted valdkondadeülesesse koostöövõrgustikku.

Mõõdik: Esimese tegevusaasta jooksul on võrgustikuga liitunud vähemalt 10 organisatsiooni, neist 5 loomemajanduse valdkonnast ja 5 teistest majandussektoritest

Eesmärk 2: Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus tõstab loomemajanduse alast teadlikkust piirkonnas, seda nii loomeinimeste ja -ettevõtete hulgas kui ka teistes majandussektorites.

Mõõdik: Esimese tegevusaasta jooksul on loodud loomemajandusalast informatsiooni vahendav veebileht ning antakse välja vähemalt kuus korra ilmuvat veebipõhist uudiskirja, mille tellijate hulk on esimese tegevusaasta lõpuks vähemalt 500.

Eesmärk 3: Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus analüüsib loomemajanduse toetusvajadusi- ja võimalusi, omab ülevaadet valdkonna potentsiaalset maakonnas ning määratleb peamised fookusvaldkonnad.

Mõõdik: Esimese tegevusaasta lõpuks on kaardistatud loomeettevõtted piirkonnas ja välja valitud suurimat arengupotentsiaali omavad loomemajanduse valdkonnad.

Eesmärk 4: Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus pakub ja vahendab loomeettevõtlust toetavaid teenuseid ning viib kokku loomeettevõtjaid teiste valdkondade ettevõtjatega

Mõõdikud:

- Esimese tegevusaasta lõpuks on välja töötatud loomeettevõtete vajadusi arvestavad teenuste paketid sh potentsiaalsete ja alustavate ettevõtete koolitusprogramm, ühisturundus, tootearendus jt.
- Arenduskeskusega on liitunud vähemalt 20 loomeettevõtet ning neist 10 on alustavad ettevõtjad.
- Loomemajandus on vähemalt kahe omavalitsuse arengukavas prioriteetseks valdkonnaks.

4.3. Võrdlev analüüs

Alates 2009. aastast on Eestis loodud neli loomemajanduse arenduskeskust, mis täidavad piirkondliku arenduskeskuse rolli. Allolevas tabelis on antud ülevaade toimivatest piirkondlikest loomemajanduse arenduskeskustest:

Keskus ja juriidiline vorm	Asutaja	Sihtgrupid	Põhiteenused
Sihtasutus Tartu Loomemajanduskeskus	KOV	KOVid, loovisikud, loomeettevõtjad	Teadlikkuse tõstmine, inkubatsioon, ühisturundus, koolitus
Sihtasutus Viljandimaa Loomeinkubaatorid	KOV, kõrgkool, erakapital	KOV, MTÜ-d, tudengid, loovisikud, ettevõtted	Teadlikkuse tõstmine, inkubatsioon, tootearenduse laborid, ühisturundus, koolitus, täiendõpe
Sihtasutus Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid	KOV	Loovisikud, loomeettevõtjad	Loomemajanduse arenduskeskus ja inkubatsioon
Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse loomemajanduse tugiüksus	Tegutsev osana sihtasutusest	Maakonnad, KOVid, loovisikud, loomeettevõtjad	Maakondadeülene koostöövõrgustik, ettevõtlusalane nõustamine, ühisturundus, koolitus, inkubatsioon

Piirkondlike arenduskeskuste eesmärgiks on loomemajanduse ja loomeettevõtluse edendamine piirkonnas. Piirkondlik ulatus on regiooniti erinev, näiteks Tartu Loomemajanduskeskus loeb oma piirkonnaks Kagu- ja Lõuna-Eestit. Viljandimaa Loomeinkubaatorid haldavad eelkõige Viljandi maakonda, Pärnu tugiüksus keskendub

kogu Lääne-Eesti ja saarte koostöövõrgustiku arendamisele. Turul tegutsevate piirkondlike arenduskeskuste peamised erinevused on seotud nende valdkondlike eelistuste ja pakutavate teenustega.

- **Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid**²⁴ hõlmab endas nii traditsioonilisi ettevõtlusinkubaatoreid (kolm inkubaatorit Tallinnas, sh üks loomeinkubaator) kui ka Loomemajanduse Arenduskeskust. Loomemajanduse alamvaldkondadest on teenused positsioneeritud eelkõige järgmiste valdkondade ettevõtjatele: disain (sh eelkõige moedisain), aksessuaaride tootmine, audiovisuaalvaldkond ja animatsioon.
- **Tartu Loomemajanduskeskus**²⁵ pakub sarnaselt Tallinna Ettevõtlusinkubaatoritele nii klassikalist inkubatsiooniteenust kui ka tegutseb valdkondliku ja piirkondliku arenduskeskusena, olles sellisena suunatud peamiselt audiovisuaalvaldkonna arendamisele (fookuses 3D filmid).
- **Viljandimaa Loomeinkubaatorid**²⁶ on valdkondlikult määratlenud end pärandkultuuri ja käsitöö kompetentsikeskusena, kus peamiseks partneriks nimetatud valdkondade arendamisel on TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia ning ettevõtluspartneriteks Viljandi Metall ja Ugala Teater. Lisaks inkubatsiooniteenusele pakub keskus kaasaegsete seadmetega varustatud laborite kasutamise võimalust inkubaatori metallikeskuses ja tekstiilikeskuses.
- **Pärnumaa loomemajanduse tugiüksus**²⁷ koordineerib maakondliku ettevõtlus- ja arenduskeskuse all loomemajanduse võrgustikku, kuhu kuuluvad Pärnu linn, Pärnu maakond, Haapsalu ja Saaremaa. Pakutavad koolitused, ühisturundustegevused jt loomeettevõtlust toetavad algatused toimuvad kooskõlas arenduskeskuse poolt pakutavate teenustega. Alates 2015 aastast hakatakse pakkuma ka inkubatsiooniteenust. Koostöö Pärnumaa Ettevõtluse- ja arenduskeskuse osana välistab pakutavate teenuste dubleerimise ning lisatud on loomemajanduse eripärast tulenevad tegevused.

Ülalnimetatud loomeinkubatsiooni defineerib määruse “Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord” eelnõu järgmiselt:

Ettevõtlusinkubatsiooni teenus ehk inkubatsioon on alustavatele ettevõtjatele nende võrgustumist (sh. valdkondade vahelist koostööd) soodustava infrastruktuuri pakkumine ning sihtrühmade vajadustele ja eripäradele vastavate arenguprogrammide (sh. meeskonna, ärimudeli, toote ja teenuse terviklik arendamine) rakendamine, mis aitavad ettevõtjatel edasi liikuda järgmistesse arenguetappidesse. Inkubatsioon jaguneb eel- ja põhiinkubatsiooniks.

²⁴ inkubaator.tallinn.ee

²⁵ www.loovtartu.ee/lmk

²⁶ loomeinkubaator.ee

²⁷ peak.ee/loomemajandus

4.4. Keskuse tegutsemise kriteeriumid ja kompetentsid

Teiste Eestis (ja välisriikides) tegutsevate loomemajanduskeskuste analüüsi tulemusena saab välja tuua järgmised faktorid, mis mõjutavad keskuste opereerimist:

1. **Ulatus** – kaasatud on geograafilise piirkonna kohalikud omavalitsused, nt Tartu Loomemajanduskeskus ning Kagu- ja Lõuna-Eesti. Geograafiline ulatus annab piirkondlikule keskusele vajaliku legitiimsuse ja kriitilise hulga potentsiaalseid kliente.
2. **Fookus** – teenused ja tegevused suunatud konkreetsetele loomemajanduse valdkondadele, nt Loomemajanduse Arenduskeskus Tallinna Ettevõtlusinkubaatorite all, kus eelistatud valdkondadeks on moedisain ja aksessuaarid. Valdkondlik eelistus aitab luua tugevama eksperttausta.
3. **Finantseerimine** – baasfinantseering kohaliku omavalitsuse poolt. Kohaliku omavalitsuse poolne järjepidev finantstugi tagab kindluse ja jätkusuutlikkuse. Pärnumaa arenduskeskuse juures tegutsev loomemajanduse tugiüksus ei ole iseseisev organisatsioon ja üksuse administreermiskulud on seega viidud miinimumini.
4. **Partnerlus** – oluliste protsesside elluviimiseks on kaasatud kohapealsed partnerid, kes jagades kompetentse annavad lisandväärtust, nt TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia kui koolituspartner, Viljandi Metall – metallitöötlemise ekspert. Partnerlus kohalike organisatsioonidega aitab luua sidusust loomemajanduse ja teiste valdkondade vahel, tekitab sünergia piirkonna ettevõtluskeskkonnas ja koostöövõimalusi kogukonnas.
5. **Väärtuspakkumine** – teenuste paketi ulatus, füüsiline ruumi pakkumise võimalused, vajaliku tehnoloogiaga sisustatud laborite olemasolu.

Piirkondlik arenduskeskus, pakkudes laia valikut tugiteenuseid kõigile peamistele sihtgruppidele, peab organisatsiooni ülesehitamisel lähtuma järgmistest olulistest kompetentsidest:

- **Suhtlemisalane:** oskab luua kontakte ja neid arendada, koostöö ja võrgustiku loomise kogemus.
- **Juhtimisalane:** oskab juhtida nii inimesi kui protsesse, juhendamise oskus ja kogemus, eestvedamise ja motiveerimise kogemused, mentorlus;
- **Turundusalane:** kogemus ja teadmised brändi loomisest ja tuntuks tegemisest, sihtgruppidele suunatud tegevuste elluviimise kogemus;
- **Ettevõtlusalane:** teadmised ja kogemused ettevõtlusest sh loomeettevõtluse eripärade tundmine;
- **Projektijuhtimine:** projektide algatamise ja läbiviimise kogemus, erinevate rahastusallikete teadmine ja tundmine;
- **Kommunikatsioonialane:** oskus informatsiooni hallata ja olulist teavet edastada;
- **Raamatupidamisalane:** teadmised ja kogemused raamatupidamisest, rahvusvaheliste projektide finantside haldmise kogemus.

Loetletud kompetentside katmiseks peaks meeskond olema vähemalt kolmeliikmeline. Osad kompetentsid on mõistlik tellida väljaspoolt organisatsiooni (väliste mentorite kaasamise kaudu) või kasutada asutajate/katusorganisatsiooni ressursse. Organisatsiooni kasvades suureneb ka vajadus meeskonna arendamise ja lisakompetentside kaasamiseks.

Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus alustab meeskonnaga, kus on kaetud projektijuhtimise, kommunikatsiooni ja ettevõtlusalased kompetentsid. Kriitiliselt olulisel kohal on Ida-Virumaa piirkonna tundmine, kontaktide olemasolu, projektijuhtimise kogemus ning teadmised loomemajanduse valdkonnast.

5.

PAKUTAVAD TEENUSED JA KAVANDATAVAD TEGEVUSED

5.1. Arenduskeskuse baastegevused

1. Loomemajanduse alase teadlikkuse tõstmine

- (1) infokanalite loomine: veebileht, veebipõhine uudiskiri, sotsiaalmeedia
- (2) loomemajanduse parimate praktikate kogumine, publitseerimine ja jagamine (artiklid meedias, veebilehel, uudiskirjas jm)
- (3) infoürituste korraldamine piirkonnas, partneriteks kohalikud omavalitsused, olemasolevad loomemajanduse keskused
- (4) teadlikkuse tõstmise ürituste korraldamine teiste majandussektorite ettevõtetele:
 - i) koostöös Disainikeskusega Disainibuldooseri praktika jagamine;
 - ii) vähemalt ühe Ida-Virumaa ettevõtte liitmine Disainibuldooseri programmiga;
 - iii) koostöö algatamine Turismiklastriga turismivaldkonna teenuste arendamiseks, kasutades teenusedisaini tööriistu;
- (5) loomeettevõtete kaardistamine – info ettevõtjate struktuuri, spetsiifika, asukoha (territoriaalselt) kohta, ettevõtjate vajadused ja ootused;
 - i) eelisarendatavate valdkondade määramine – võttes aluseks kaardistamise tulemused, piirkonna eripära ja arengusuunad;
 - ii) loomeettevõtjatele vajalike allteenuste ja –hankijate kohta info kogumine;

2. Potentsiaalsetele ja alustavatele loomeettevõtjatele suunatud teenused

- (1) Ettevõtlust propageerivad üritused nt ettevõtjatega kohtumised koolides, ENTRUMi programmis osalevatele koolinoortele mentorite vahendamine ning jätkuprogrammi pakkumine. Koostöös Loov Eestiga idee arendamiseks TeamLab formaadis ürituste korraldamine.
- (2) Alustava ettevõtja koolitused: äriplaani koolitus (üldised alustava ettevõtja koolitused koostöös partneritega, keskuse poolt arendatud koolitus on fokuseeritud loomeettevõtlusega alustamise spetsiifikale).
- (3) Ettevõtlusalane nõustamine: koostöös Ida-Viru Ettevõtluskeskusega pakutav teenuste pakett - äriideede analüüs ja konsultatsioon, ettevõtlust puudutavatele küsimustele vastamine.

3. Loomeettevõtjatele suunatud teenused

- (1) Ettevõtlusalased koolitused: raamatupidamine, intellektuaalne omand (nt koostöös Põlevkivi Kompetentsikeskusega, kus on vastav kompetents olemas), majandusaasta aruannete tegemine, turundus, internetiturundus, organisatsiooni juhtimine, enesemotivatsioon (mikroettevõtete juhtidele) jm.
- (2) Ettevõtlusalane nõustamine: koostöös Ida-Viru Ettevõtluskeskusega pakutav teenuste pakett - äriplaani analüüs ja konsultatsioon, ettevõtlust puudutavatele küsimustele vastamine.
- (3) Mentorprogramm: valdkondlikest ekspertidest mentorite võrgustiku loomine nt turundus, tootmine, eksport, kommunikatsioon, investeeringud jm.
- (4) Ühisturundus ja müügikanalite haldamine: projektide algatamine ja läbiviimine nt reklaammaterjalide tootmine ja levitamine, messikülalastused, väljamüügid jne.

Võimalik koostöö POP-UP poega, mis võimaldab paindlikku lähenemist müügivõimaluste arendamisele ja loomettevõtjate toodete tutvustamisele.

- (5) Ettevõtluse arendamiseks vajalike investeeringute vahendamine: ettevõtjatele esitlemisoskuste õpetamine, investorikohtumiste organiseerimine, ettevõtluskonkurssidel osalemise propageerimine (Ajujaht, Creative Business Cup), finantseerimisvõimaluste tutvustamine ja taotluste vormistamisel abistamine.
- (6) Maakonna tootmisvõimaluste tutvustamine ja suunamine: prototüüpimislabor (hetkel rajamisel TTÜ Virumaa Kolledži baasil), spetsiifiliste masinate olemasolu jm.

5.2. Teenuste arendamine vastavalt sihtgruppide vajadustele

Sihtgrupp	Võimalused koostööks/ nõudlus	Tegevused	Koostööpartnerid
Potentsiaalsed ja alustavad ettevõtjad loomemajanduse valdkonnas	Ettevõtte asutamisega seotud toimingud, nõustamine ja konsultatsioonid, koolitused, inkubatsioonivõimalus, ruumide rent, turundustegevused, eksporditurgude leidmine, investorite leidmine	Loovisikute ettevõtlusoskuste parandamiseks koolituste ja nõustamise korraldamine, ühisturundusprojekti läbiviimine	Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus, IVEK, TÜ Narva Kolledz ja teised piirkonna haridusasutused
Tegutsevad ettevõtjad loomemajanduse valdkonnas	Partnerite leidmine ettevõtte arendustegevuste elluviimiseks, protsesside juhtimine, TA&I, tootmise laiendamine, piirkonnas paiknevate loomekeskuste tegevuste toetamine	Inkubatsiooni-programm: koolitused, konsultatsioonid, ühisturundus, ruumide rent	IVEK, võimalusel piirkonnas tegutsev äriinkubaator, Loov Eesti
Teiste valdkondade ettevõtted	Loomemajandusalase teadlikkuse tõstmine, valdkonnaüleste projektide algatamine ja läbiviimine	Tootearenduses disaini rakendamise parendamiseks, piirkondliku ettevõtte osalemine Disainibuldooseris	Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus, Põlevkivi Kompetentsikeskus, loomekeskused, Eesti Disainikeskus
KOV	Loomemajandusalase teadlikkuse tõstmine, et aidata kaasa piirkonna arendamisele ja ettevõtluse kasvule	KOV nõustamine, koostöö omavalitsustega	Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus, IVEK
Õpilased ja üliõpilased	Loomemajanduse tutvustamine, loomemajanduse projektide nõustamine, koostöö Entrumiga, noorte ettevõtlikkuse toetamine	Osalemine Entrumi programmi läbiviimises partnerina, koostöö maakonna huvikoolidega	Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus, Entrum, haridusasutused
Muud organisatsioonid	piirkonna arendamine, loomemajanduse alase teadlikkuse tõstmine, ettevõtluse edendamine, töökohtade loomine	Loomemajandusalase teabe jagamine, koostöövõimaluste kaardistus	Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus, IVEK

Kaardistatud sihtgruppide ja nende vajaduste põhjal koostatakse pakutavate teenuste paketid järgmiselt:

- 1. Inkubatsiooni programm**, alustavatele ettevõtjatele
 - (1) Eelinkubatsioon – äriplaani koolitus, lõpeb äriplaani kaitsmisega hindamiskomisjonis
 - (2) Inkubatsioon:
 - i) personaalne konsultant - ettevõtlusalane nõustamine
 - ii) vähemalt kord kvartalis tasuta koolitus (turundus, müük jne)
 - iii) mentorite võrgustik (nt eksperdid turunduses, brändingus jne)
 - iv) ühisturundus (messikülastused, reklaammaterjalid jm)
 - v) stuudio rent
- 2. Koolituspakett**, alustavatele ja tegutsevatele loomeettevõtjatele
 - (1) ärimudel
 - (2) tootearendus
 - (3) turundus
 - (4) raamatupidamine
 - (5) finantseerimine
- 3. Ühisturundus**, loomeettevõtjatele, loomekeskustele
 - (1) turundusplaan
 - (2) kommunikatsiooniplaan
 - (3) reklaammaterjalid
 - (4) messikülastused, laadad
- 4. Eksporditugi**
 - (1) välisturgude kaardistus
 - (2) partnerite monitooring
 - (3) kommunikatsiooniplaan
 - (4) turundusplaan
 - (5) kohtumised edasimüüjatega
- 5. Teadlikkuse tõstmine**
 - (1) infokanalite loomine: veebileht, Facebook, uudiskiri
 - (2) aktuaalse informatsiooni tootmine ja levitamine
 - (3) kontaktvõrgustiku loomine ja haldamine
 - (4) piirkondliku info vahendamine ja kommunikatsiooni võimendamine
- 6. Ruumide rent**
 - (1) stuudiote rent
 - (2) nõupidamisruumide kasutamise võimalus
 - (3) turundusüritusteks ruumide rent

Võttes arvesse loomemajandusalast vähest teadlikkust maakonnas, tegutsevate loomeettevõtjate suhteliselt väikest arvu ja puuduva koostöövõrgustiku olemasolu loomemajanduse valdkonnas, samuti uue organisatsiooni loomiseks ja meeskonna komplekteerimiseks vajaminevat aega, peaks Ida-Virumaa Loomemajanduskeskus alustama oma teenuste väljaarendamist järk-järgult. Peamisteks tegevusteks esimesel tegutsemise aastal on:

- loomemajandusalase teadlikkuse tõstmine;
- potentsiaalsete loomeettevõtjate innustamine ja ettevõtlusalaste koolituste ning nõustamisteenuse osutamine;
- loomemajandusalase koostöövõrgustiku loomine;
- meeskonna loomine ja arendamine.

5.3. Taristu väljaarendamine

Ida-Virumaa Loomemajanduskeskusel on võimalus taotleda Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kaudu ka investeringu toetust taristu väljaarendamiseks. Kavade kohaselt peaks vastav meede avanema 2015. aasta lõpus.

Kindlasti mõjutab füüsiline asukoht oluliselt ka pakutavate teenuste ulatust. Loomemajanduse keskused erinevates piirkondades on kujunenud omamoodi tõmbekeskusteks, kus pakutakse ajaveetmisvõimalusi ka linnakodanikele, arendavaid tegevusi noortele ning kaasatakse paljusid sotsiaalseid guppe. Heaks eeskujuks on Tartu Loomemajanduskeskus, kus renoveeriti terve kvartal. Loomemajanduskeskusest on kujunenud armastatud huvikeskus linnaelanikele ja turistidele. Sarnane fenomen on Viljandi Loomeinkubaatoritega, kes sügisel seadis end sisse endisesse Vilma leivakombinaati. Tallinna Loomeinkubaator on kogu Baltika kvartali südameks ning just inkubaatori tõttu on sinna koondunud väga palju loomemajandust väärtustavaid ettevõtteid – disainibürood, reklaamistuudiod, inseneribürood jt.

Kindlasti ei saa jätta välja ka nn “oma maja” sisseseadmise seotud riske ja kulusid. Arvestades, et Ida-Virumaa on väga suur maakond oma territooriumilt ning puudub üks linn, mis oleks maakonna keskuseks (administratiivne keskus Jõhvi, maakonna suurim linn Narva), siis kerkib juba küsimus loodava keskuse asukohast. Siinkohal tuleks vaadata kogu ökosüsteemi tervikuna ning välja ei tohi jätta muid arendussuundi. Näiteks tööstusalade arendamise suund Narvas ja Jõhvis, Narvas paiknevate endiste tootmiskvartalite (Kreenholm ja Baltijets) arenguperspektiivid, teiste oluliste partnerite (Ida-Viru Ettevõtluskeskus) paiknemine Jõhvis. Kui keskus soovib pikemas perspektiivis pakkuda ka inkubatsiooniteenust, peab keskus paiknema ettevõtetele lähedal.

Taristu rajamine nõuab ka lisainvesteeringuid, kuigi enamus toetusest on võimalik saada loomemajanduse meetmest. Samuti toob hoone haldamine kaasa kulusid, millega tuleb arvestada ka pärast toetuste lõppemist. Teisalt annab nn “oma maja” võimaluse ehitada üles tugev bränd ning teenida ruumide rendiga omatulu.

Allolevalt on koondatud taristusse tehtava investeringu plussid ja miinused erinevate tegevuste ja teenuste lõikes:

- **Loomemajandusalase teadlikkuse tõstmine**

Oma maja: Piirkonnas oluline keskus, kus võimalik korraldada kontaktüritusi, näitusi, väljamüüke. Väga oluline tugeva brändi loomisel.

Füüsiline ruum puudub: Keskus on mobiilne ning üritusi korraldatakse

koostöövõrgustikku kuuluvate partnerite juures ja olemasolevates loomekeskustes

- **Koolitused ja nõustamine**

Oma maja: Keskuse poolt korraldatavad koolitused peamiselt oma majas.

Ettevõtete nõustamine toimub vastavalt vajadusele, kas keskuses ja/või ettevõtlusalast nõustamist pakkuva partneri juures.

Füüsiline ruum puudub: Koolitusi ja nõustamist osutatakse piirkonnas asuvate partnerite juures ning kas Keskuse ja/või partnerorganisatsiooni poolt.

- **Ühisterundus**

Oma maja: Keskusest kujuneb oluline näituste, väljamüükide, infomaterjalide levitamise koht.

Füüsiline ruum puudub: Keskus organiseerib ühisterundusüritusi piirkonnas tegutsevate partnerite juures.

- **Stuudiopindade rent**

Oma maja: Võimalus teenida omatulu ruumide rendist.

Füüsiline ruum puudub: Keskus on ise rentnikuks.

- **Näitusepindade rent**

Oma maja: Võimalus omatulu teenimiseks näitusepindade väljarentimisel.

Füüsiline ruum puudub: Keskus on ise rentnikuks.

- **Laboriteenuse pakkumine**

Oma maja: Investeering tehnoloogiasse ja seadmetesse võimaldab välja arendada tootearenduseks vajalikud laborid.

Füüsiline ruum puudub: Koostöös partneritega pakutakse ettevõtjatele seadmete kasutamise võimalust mujal piirkonnas.

Kokkuvõttes on soovituslik, et keskus võtaks 2-5 aasta perspektiivis eesmärgiks füüsilise keskkonna kujundamiseks koos võimalusega pakkuda ettevõtjatele ruumide (stuudiote) rentimise võimalusi, samuti arendada välja loomeettevõtjate toodete müügikanalid ja toetada keskkuses paiknevate ettevõtjate klasteri tekkimist.

Kindlasti tuleks jälgida teisi maakonnas toimivaid arenguid. Füüsilist ruumi on võimalik jagada teiste keskustega, nt võimalik Baltijetsi arendusprojekt Vaba Lava loomiseks. Hetkeseisuga (detsember 2014) on Kultuuriministeerium andnud põhimõttelise nõusoleku arendada Narvas Baltijetsi tehasehoones välja Vaba Lava kultuurikeskus, rahastades seda samasuguse mudeli alusel kui Tallinna Vaba Lava Telliskivi loomelinnakus (erainvestor ehitab/renoveerib hoone ning riik kindlustab rendimaksed 7 aasta jooksul teatud summas). Hetkel otsivad projekti eestvedajad koos tehase omanikega võimalusi keskuse väljaarendamiseks. Narva Vaba Lava käivitumisel oleks Loomemajanduskeskuse liikumine stuudiopindade ja inkubatsiooniteenuse pakkumiseks vajalike ruumidega Baltijetsi territooriumile samm, mis tekitab vajalikku sünergiat erinevate tegevuste ja algatuste vahel, alles samaaegselt lähedal suurimale ettevõtluspotentsiaalile maakonnas. Soovitame Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse projekti käivitajatel olla kontaktis Narva Vaba Lava projekti eestvedajatega, et kavandada võimalikku koostööd.

Lisaks Baltijetsi arendustele tuleks alternatiivina uurida ka teisi arendusi ja koostöövõimalusi väljaarendatavate keskustega, nt Narva rahvusvahelise kunstiresidentuuriga. Tegemist on kunstnike loomemaja ja näituseasutusega, mis on suunatud kunstnikele nii Eestist kui mujalt maailmast. Kava kohaselt kujuneks kunstiresidentuurist inspireeriv ja toetav keskkond, mille potentsiaal seisneb ennekõike Ida-Virumaa kultuuri, looduse, turismi, tööstuse ja sotsiaalse keskkonna eripärade sidumises kunstnike töökeskkonnaga. Projekti arendavad kunstivaldkonna organisatsioonid koostöös Narva ettevõtjatega, põhimõttelise otsuse residentuuri toetamiseks on andnud ka Kultuuriministeerium. Kreenholmi kvartalis asuva

residentuurihoone väljaarendamine (1126 m² suurusel pinnal), programmi käivitamine ja läbiviimine maksab hinnanguliselt 1,5 miljon eurot.

Lühemas perspektiivis soovitab käesolev kontseptsioon piirduda nn virtuaalse keskuse mudeliga. Keskusel olemas küll büroopind, kuid kõiki oma tegevuseks algusaastatel vajalikke ruume rendib, kasutab või vahendab ta oma koostöövõrgustiku kaudu (stuudiopinnad või laborid mõnes kultuurikeskuses või tööstusettevõttes, koolitusruumid ülikooli juures või koostöös kohalike omavalitsustega, müügipinnad koostöös turismiettevõtjatega jne.). See vähendab kulusid ja sunnib keskust kohe algusest peale looma tugevaid partnerlussidemeid teiste võtmepartneritega maakonnas.

6.

TEGEVUSE JÄTKUSUUTLIKKUS

Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse asutajad on pühendunud loomemajanduse valdkonna arendamisele ning keskuse asutamisega võtavad pikaajalise kohustuse. Keskus asutatakse määramata tähtajaga ning seatakse pikaajalised eesmärgid. Käivitamisfaasis on esimestel aastatel võimalik taotleda vahendeid EL tõukefondidest jagatavast loomemajanduse toetusmeetmest Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse kaudu. Samas tuleb leida juba algusfaasis täiendavaid vahendeid baasfinantseerimiseks. Sellega tagatakse algatatud tegevuste järjepidevus.

Arenduskeskuse finantsprognoosis on arvesse võetud, et aastate jooksul hakkab kasvama ka teenitav omatulu, seda eelkõige tasuliste teenuste pakkumisest ja ruumide rendist. Selle eesmärgi saavutamine nõuab kindlasti süstemaatilist turundustegevust.

Allolevalt on välja toodud mõne olulisemad aspektid, mis tagavad Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse jätkusuutlikkuse ka pärast 2020. aastat, mil EL toetusvahendid loomemajanduse arendamiseks võivad kaduda või väheneda.

Kasvav kliendibaas

Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse roll piirkonnas sõltub sellest, kui hästi suudetakse end positsioneerida ning kui vajalikuna tunnetavad arenduskeskuse tegevusi kliendid ja partnerid. Oluline on luua järjepidevus kliendibaasi kasvuks. Sellele aitavad kaasa väljaarendatud ja hästi töötavad kommunikatsioonikanalid – veebileht, uudiskiri, sotsiaalmeedia, mis võimaldavad pidevalt hoida aktiivset suhtlust potentsiaalsete klientidega.

Olemasolevaid kliente hoitakse neile lisandväärtust pakkuvas infovoos, sõnumid on korrektsed ja hoolikalt ettevalmistatud ning tähtis on järjepidevus. Tavameediale edastatakse info pressiteadete ja temaatiliste ajaleheartiklite kaudu ning luuakse tihe side nn oma meediapartneriga, milleks võiks olla piirkonnas ilmuv päevaleht. Uute klientide võitmiseks on personaalsel tasandil otstarbekas kasutada lahtiste uste päevi ja ürituste korraldamist valitud sihtgruppidele.

Teenustepaketi laiendamine ja nende järjepidev arendamine

Arenduskeskus alustab oma teenuste väljatöötamise ja pakkumisega järk-järgult. Kui alustamise esimesel aastal on arenduskeskuse poolt pakutav peamiselt sihtgruppide esmavajadusi rahuldav ja suunatud väiksemale arvule ettevõtjatele, siis aasta pärast suudetakse nõustada ettevõtjaid juba oluliselt spetsiifilisematel teemadel ning arenguperspektiivis on veelgi suurem kohandumine vastavalt sihtturgudele, tegevusvaldkondadele ja personaalsetele vajadustele. Teenustepaketi sisu kasvab koos klientide vajadustega.

Teenuste arendamise üheks eesmärgiks on luua alus teenuste pakkumiseks klientidele võimalikult turuhinna lähedasel tasemel. Selleks on vajalik täita kaks eeldust. Esiteks peavad teenused (nt koolitused, ühisturundusprojektid jm) olema kvaliteetsed ning

ettevõtjad peavad tunnetama reaalselt kasutegurit. Teisalt peab tõusma ettevõtjate võimekus teenuste (sh ruumide rendi) eest maksta kõrgemat hinda.

Arenduskeskuse meeskonna arendamine

Ida-Virumaa Loomemajanduskeskuse personali valikul järgitakse põhimõtet, et kaetud oleksid kõik vajalikud kompetentsid ning töötajate kvalifikatsioon oleks võimalikult hea. Lisaks parematele töötulemustele võimaldab see paremini tagada ka personali arengut, kuivõrd töötajad on hästi teadlikud enesearendamise vajadusest.

Olulisel kohal on meeskonna arendamisel arenguestluste pidamine, mille tulemusena on töötajatel personaalne arenduskava, mis sisaldab ka koolitusplaani. Töötajate motivatsiooni aitavad tõsta ka erialakonverentsidel ja seminaridel osalemise võimaldamine ning õppeviisidid potentsiaalsete välispartnerite ja teistes riikides tegutsevate sarnaste keskuste juurde.

Tugev koostöövõrgustik

Toimiv koostöövõrgustik tagab arenduskeskuse jätkusuutliku tegutsemise, kuna võrgustikku kuuluvad kõik olulisemad sidusrühmad/äripartnerid. Keskuse jätkusuutlikkuse aluseks on võrgustumine Eesti ja välismaiste partneritega. Tihe koostöö teiste Eesti loomemajanduskeskustega on siinkohal äärmiselt oluline. Koostöö sisuks on kogemuste vahetamine, ühiste koostöövõrgustike loomine ja üksteise tehnilise baasi ühiskasutamine. Välismaiste partneritega võrgustumine loob lisavõimalusi suuremate rahvusvaheliste projektide algatamiseks, mis aitavad kaasa ettevõtjatele suunatud teenustepaketi laienemisele ning maandavad finantseerimisrisiki.

7.

RISKIANALÜÜS

Risk	Tõenäsus	Mõju	Riski maandamine
Asutamisega seotud riskid, asutajate koostöö ja asutamise protseduuride ajaline surve	Suur	Suur	Lua võimalikult paindlik ja efektiivne organisatsiooni mudel, kaasata huvitatud partnerid, kes on valmis kiirelt reageerima, jätta üks lahti edasistele huvilistele.
Puudulik/nõrk koostöö partneritega	Keskmine	Suur	Tuleb kaardistada erinevate osapoolte huvid ja vajadused, vältida dubleerimist ning hoida protsessi võimalikult avatud ja kaasatuna.
Sihtgruppide vähene huvi keskuse tegevuse ja pakutavate teenuste vastu	Madal	Suur	Tuleb käivitada põhjalik avalikustamise ja teadlikkuse tõstmise protsess. Teenused peavad olema kvaliteetsed ja algusperioodil kasusaajatele soodsad.
Arenduskeskuse vähene mõju piirkonna ettevõtlusele	Keskmine	Keskmine	Töötada teiste valdkondade ettevõtetega ning mitte jääda ainult loomevaldkonna keskeks.
Meeskonna komplekteerimisega seotud riskid	Madal	Keskmine	Tuleb leida võimalikult kompetentsed inimesed, jagada infot koostööpartneritega, vajadusel kasutada osalise koormusega spetsialiste, jagada koormust teiste partneritega, kasutada väliste ekspertide ja mentorite abi.
EL tõukefondidest loomemajanduse toetusest ilmajäämine/toetuse lõppemine	Keskmine	Suur	Panustada kvaliteetse projekti kirjutamisele, samuti mitmekesistada teiste võimalike meetmetega (sh piiriülese koostöö programmid).
Sarnas(t)e keskus(t)e tekkimine piirkonda	Madal	Keskmine	Kaasata kõik huvitatud osapooled kohe alguses keskuse loomise protsessi, et vältida konkureerivate ja dubleerivate keskuste teket, leida erinevate osapooltega võimalikud koostöökohad.
Kohalike omavalitsuste ja riigi prioriteetide muutumine	Madal	Madal	Tõsta riigi ja omavalitsuste teadlikkust loomemajanduse pakutavatest võimalustest ja mõõta regulaarselt oma tegevuse tulemuslikkust.
Huvi puudumine teistes maakondades	Keskmine	Madal	Tuleb kaasata naabermaakondade partnerid varajases faasis, kaardistada vajadused ja huvid.

8.

FINANTSANALÜÜS

Keskuse eelarve kujunemisel on määrava tähtsusega organisatsiooni juriidiline vorm ja omanike ring, samuti mängib finantsanalüüsi koostamisel võtmerolli võimaliku projekti edukus loomemajanduse toetusmeetmes.

Meetme “Loomemajanduse tugistruktuuride, ühisprojektide ja ekspordivõimekuse arendamise toetamise tingimused ja kord” eelnõu näeb ette tegevuste toetamist järgmistes mahtudes:

1. Osutatakse **inkubaatori** poolt loomemajanduse alamvaldkondades ja nendega seotud valdkondades alustavatele ettevõtjatele teenuseid, mis loovad eeldused nende ettevõtjate kasvuks, jätkusuutlikkuseks ja rahvusvahelistumiseks

Toetuse maksimaalne suurus on 300 000 eurot taotleja kohta.

Toetuse maksimaalne piirmäär on kuni 75% abikõlblike kulude maksumusest.²⁸

Omafinantseering sisaldab vähemalt poole ulatuses kasusaajate rahalist panust.

Projekti kestus kuni 24 kuud.

2. Suurendatakse loomemajanduse **piirkondlike ja valdkondlike arenduskeskuste** kaudu loomeettevõtjate konkurentsivõimet, jätkusuutlikkust ja ekspordivõimekust, nende omavahelist koostööd ning koostööd teiste majandussektoritega

Toetuse maksimaalne suurus on 300 000 eurot taotleja kohta.

Toetuse maksimaalne piirmäär on kuni 80% abikõlblike kulude maksumusest.

Omafinantseering sisaldab vähemalt poole ulatuses kasusaajate rahalist panust.

Projekti kestus kuni 24 kuud.

3. Loomemajanduse valdkondades tegutsevad ettevõtjad arendavad oma **ekspordivõimekust**, sealhulgas vahendatakse teavet ja kontakte, korraldatakse ettevõtjate seminare, koolitusi, õppereise, kontaktüritusi, arenguprogramme, nõustamist ja mentorlust, arendatakse välja uusi tooteid ja teenuseid ning toetatakse nende turuletoomist, osaletakse messidel, viiakse läbi uutele turgudele sisenemiseks vajalikke uuringuid

Toetuse maksimaalne suurus on 50 000 eurot taotleja kohta.

Toetuse maksimaalne piirmäär on kuni 70% abikõlblike kulude maksumusest.

Projekti kestus kuni 12 kuud.

4. Algatatakse ja viiakse ellu valdkondlikke ja sektoriteüleseid arendus- ja koostööprojekte.

Toetuse maksimaalne suurus on 100 000 eurot taotleja kohta.

Toetuse maksimaalne piirmäär on kuni 50% abikõlblike kulude maksumusest.

Omafinantseering sisaldab vähemalt poole ulatuses kasusaajate rahalist panust.

Projekti kestus kuni 12 kuud.

²⁸ Siin ja edaspidi erandid seoses riigiabi reeglite rakendamisega

5. Arendatakse välja piirkonna või valdkonna turutõrkest, nõudlusest ja potentsiaalist lähtuv loomeettevõtluse arengut toetav **taristu** või soetatakse loomeettevõtjate tootlikkust ja toodete lisandväärtust suurendav **tehnoloogia**.

Toetuse maksimaalne suurus on 1 000 000 eurot taotleja kohta.

Toetuse maksimaalne piirmäär on kuni 80% abikõlblike kulude maksumusest.

Projekti kestus kuni 36 kuud.

8.1. Eelarve prognoos (näidis, üks täisaasta, ilma ühekordse investeeringuta)

Kulu liik	Kogus	Ühik	Hind	Summa
Üldkulud				35 400
Büroo rent	12	kuu	550	6 600
Sidekulud	12	kuu	300	3 600
Kontoritarbed	12	kuu	100	1 200
Sisseostetavad teenused, sh raamatupidamine	12	kuu	2 000	24 000
Tööjõukulud				42 000
Tegevjuht	12	kuu	2 000	24 000
Projektijuht	12	kuu	1 000	12 000
Ettevõtluskonsul.	6	kuu	1 000	6 000
Tegevuskulud				85 400
Teadlikkuse tõstmine	12	kuu	1 000	12 000
Ettevõtlusalase teadlikkuse tõstmine	6	kord	2 500	15 000
Äriplaanikoolitus	1	kord	8 000	8 000
Ettevõtlusalased koolitused	6	kord	1 500	9 000
Ettevõtlusalane nõustamine	12	kuu	700	8 400
Mentorprogramm	12	kuu	1500	18 000
Ühisturundus	1	kord	15 000	15 000
Kokku				162 800

Ülaltoodud hinnangulise eelarve näitel oleks tulude jaotus järgmine (juhul, kui eeldada, et kõik keskuse tegevused on loomemajanduse meetme suhtes abikõlblikud):

Tuluallikas	Summa	Osakaal kogusummast
Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus - loomemajanduse arenduskeskuse projekt	130 240	80%
Asutajad, partnerid, kohalikud omavalitsused, sponsorid, teised programmid	16 280	10%
Kasusaavad ettevõtted	16 280	10%

Rõhutame ülaltoodud näitliku eelarve juurde, et tegemist on vaid väga hinnangulise prognoosiga. Kontseptsiooni koostajatel ei ole kasutada piisavalt adekvaatset informatsiooni põhjaliku eelarve koostamiseks. Tegelik eelarve koostamiseks oleks vaja langetada terve rida käesolevas kontseptsioonis püstitatud küsimusi, sh juriidiline vorm, asutajad, teenuste pakett, taristu, tehnoloogiline baas jne. Selle põhjal saab koostada põhjaliku eelarve, mille osas käesoleva kontseptsiooni koostajad on valmis järgmises protsessi osas tellijat nõustama.

Koostanud Creativity Lab OÜ

Jaanika Mürsepp, Eva Leemet ja Ragnar Siil

www.creativitylab.ee